НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ентомології, інтегрованого захисту та карантину рослин

ЗАТВЕРДЖУЮ Декан факультету _____ Юлія КОЛОМІЄЦЬ "___" _____ 2026 р.	**СХВАЛЕНО** на засіданні кафедри ентомології, інтегрованого захисту та карантину рослин Протокол №___ від "___" _____ 2026 р. Завідувач кафедри _____ Микола ДОЛЯ

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП «Карантин рослин»

_____ Сикало Оксана Олексіївна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КАРАНТИННІ ШКІДЛИВІ ОРГАНІЗМИ

Галузь знань H Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність H1 Агрономія

Освітня програма Карантин рослин

Факультет Захисту рослин, біотехнологій та екології

Київ - 2026 р.

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Карантинні шкідливі організми» є обов'язковим компонентом освітньої програми з фітосанітарної справи для магістерської підготовки, що сприяє формуванню системного розуміння особливостей поширення та ідентифікації шкідливих організмів, які становлять загрозу для рослинних культур. В процесі вивчення розглядаються біологічні особливості та стадії розвитку фітосанітарних об'єктів, таких як комахи, кліщі, нематоди, гризуни та бур'яни, а також сучасні методики їх виявлення, діагностики та класифікації відповідно до міжнародних стандартів. Особлива увага приділяється розробці та обґрунтуванню заходів із запобігання поширенню шкідливих організмів і забезпеченню фітосанітарної безпеки у різних сферах аграрного виробництва. Вивчення дисципліни спрямоване на формування здатності аналізувати ситуації, застосовувати ефективні методи діагностики та розробляти комплексні заходи для захисту рослин від карантинних шкідників відповідно до законодавства ЄС та сучасних міжнародних стандартів. Це забезпечує практичну орієнтованість навчання та підготовку фахівців, здатних ефективно вирішувати проблеми фітосанітарної безпеки у сучасних умовах.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь

Освітній ступінь	Другого (магістерського) ОП
Галузь знань	H Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність	H1 Агрономія
Освітня програма	Карантин рослин
Факультет/ННІ	Захисту рослин, біотехнологій та екології

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	240
Кількість кредитів ECTS	8
Кількість змістових модулів	4
Курсовий проект (робота) (за наявності)	Є
Форма контролю	Сем. 1: Екзамен; Сем. 2: Екзамен

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти (повний термін навчання)

	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	**заочна**
Курс (рік підготовки)	1	-
Семестр	1–2	-
Лекційні заняття	30 год.	-
Лабораторні роботи	-	-
Практичні, семінарські заняття	30 год.	-
Самостійна робота	180 год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3 год.	-
Форма контролю	Сем. 1: Екзамен; Сем. 2: Екзамен	-

Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: Мета дисципліни полягає у формуванні у студентів систематичних знань щодо характеристик, способів поширення та заходів контролю карантинних шкідливих організмів у контексті сучасних фітосанітарних стандартів, а також у розвитку умінь застосовувати ефективні методики і діагностичні засоби для ідентифікації та запобігання поширенню цих організмів у різних аграрних підприємствах згідно з законодавством Європейського Союзу.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню «Карантинні шкідливі організми» (за їх наявності)

Набуття компетентностей

ЗК6 — Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

СК3 — Здатність використовувати ефективні методики визначення та ідентифікації шкідливих організмів, проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за стадіями розвитку і етапами органогенезу рослин

СК6 — Здатність розробляти комплексні заходи із захисту і карантину рослин для підприємств, установ, організацій усіх форм власності згідно з законодавством ЄС з питань карантину і захисту рослин

Програмні результати навчання

ПРН5 — Обирати, розробляти і застосовувати з урахуванням новітніх досягнень науки і

виробництва ефективні методи захисту рослин від шкідливих організмів з використанням інформації щодо фітосанітарного стану, прогнозів, екологічної ситуації і економічної доцільності.

ПРН7 — Розробляти сезонні, короткострокові, довгострокові прогнози на підставі даних, особливостей біологічного розвитку, розмноження і поширення шкідливих організмів.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)						Кількість годин (заочна форма)					
	л	лаб	сем	п	с.р.	усього	л	лаб	сем	п	с.р.	усього
1 семестр												
Модуль 1. Шкідливі організми рослин. Карантинні комахи												
Тема 1. Поняття про карантинний шкідливий організм та карантинні переліки шкідливих організмів. Повідомлення про шкідливий організм.	2	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Карантинні комахи ягідних, плодових культур та цитрусових	2	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Карантинні комахи квітково-декоративних та овочевих культур	2	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Карантинні комахи зернових культур, кукурудзи, продуктів запасу та технічних культур	1	-	-	4	-	5	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 1	**7**	**0**	**0**	**10**	**0**	**17**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Модуль 2. Карантинні мікологічні і бактеріальні збудники хвороб рослин												
Тема 1. Карантинні мікологічні хвороби плодових, ягідних культур	1	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Карантинні мікологічні хвороби зернових, технічних культур, кукурудзи	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Карантинні мікологічні хвороби квітково-декоративних, лісових культур	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Карантинні бактеріальні хвороби зернових, кукурудзи, бобових культур та інших	2	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)						Кількість годин (заочна форма)					
	л	лаб	сем	п	с.р.	усього	л	лаб	сем	п	с.р.	усього
Тема 5. Карантинні бактеріальні хвороби плодових, цитрусових, квітково-декоративних, винограду та інших культур	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 2	**8**	**0**	**0**	**5**	**0**	**13**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Усього годин за 1 семестр	**15**	**0**	**0**	**15**	**0**	**30**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
2 семестр												
Модуль 3. Карантинні вірусні збудники хвороб та нематоди												
Тема 1. Карантинні вірусні хвороби	2	-	-	5	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Оцінка потенційної шкідливості карантинних та регульованих некарантинних нематод; визначення їх економічних порогів шкідливості	2	-	-	4	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Аналіз фітосанітарного ризику карантинних та регульованих некарантинних нематод. Експрес-аналіз фітосанітарного ризику	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 3	**7**	**0**	**0**	**9**	**0**	**16**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Модуль 4. Карантинні буряни												
Тема 1. Бур’яни, як об’єкт карантину рослин	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Аналіз фітосанітарного ризику шкідливих бур’янів	2	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Карантинні та регульовані види бур’янів, що виявляються у підкарантинних вантажах	2	-	-	4	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Ботанічна експертиза	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 4	**8**	**0**	**0**	**6**	**0**	**14**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Курсовий проект (робота)	-	-	-	-	30	30	-	-	-	-	-	-
Усього годин за 2 семестр	**15**	**0**	**0**	**15**	**0**	**60**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Усього годин	**30**	**0**	**0**	**30**	**30**	**90**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття про карантинний шкідливий організм та карантинні переліки шкідливих організмів. Повідомлення про шкідливий організм.	2
2	Тема 2. Карантинні комахи ягідних, плодових культур та цитрусових	2
3	Тема 3. Карантинні комахи квітково-декоративних та овочевих культур	2
4	Тема 4. Карантинні комахи зернових культур, кукурудзи, продуктів запасу та технічних культур	1
5	Тема 5. Карантинні мікологічні хвороби плодових, ягідних культур	1
6	Тема 6. Карантинні мікологічні хвороби зернових, технічних культур, кукурудзи	2
7	Тема 7. Карантинні мікологічні хвороби квітково-декоративних, лісових культур	1
8	Тема 8. Карантинні бактеріальні хвороби зернових, кукурудзи, бобових культур та інших	2
9	Тема 9. Карантинні бактеріальні хвороби плодових, цитрусових, квітково-декоративних, винограду та інших культур	2
10	Тема 10. Карантинні вірусні хвороби	2
11	Тема 11. Оцінка потенційної шкідливості карантинних та регульованих некарантинних нематод; визначення їх економічних порогів шкідливості	2
12	Тема 12. Аналіз фітосанітарного ризику карантинних та регульованих некарантинних нематод. Експрес-аналіз фітосанітарного ризику	3
13	Тема 13. Бур’яни, як об’єкт карантину рослин	2
14	Тема 14. Аналіз фітосанітарного ризику шкідливих бур’янів	2
15	Тема 15. Карантинні та регульовані види бур’янів, що виявляються у підкарантинних вантажах	2
16	Тема 16. Ботанічна експертиза	2
Всього годин		**30**

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Повідомлення про карантинні шкідливі організми: комахи та нематоди	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
2	Карантинні комахи плодових культур, цитрусових культур та винограду	2
3	Карантинні комахи квітково-декоративних та овочевих культур	2
4	Карантинні комахи картоплі та технічних культур, зернових культур та кукурудзи	2
5	Карантинні комахи лісових порід дерев, деревини, виробів з дерева	2
6	Карантинні мікологічні хвороби плодових, ягідних культур, зернових, технічних культур, кукурудзи	1
7	Карантинні мікологічні хвороби квітково-декоративних, лісових культур	2
8	Карантинні бактеріальні хвороби	2
9	Карантинні вірусні хвороби	4
10	Карантинні та регульовані некарантинні нематоди	4
11	Карантинні види бур’янів, відсутні на території України	2
12	Карантинні види бур’янів, обмежено-поширені на території України	2
13	Карантинні види паразитичних рослин	2
14	Експрес-аналіз фітосанітарного ризику карантинних та регульованих некарантинних нематод	1
Всього годин		**30**

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Всього годин		**0**

Методи навчання

Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- Усне опитування для перевірки теоретичних знань та розуміння основних понять
- Тестування для оцінки знань про біологічні особливості та поширення шкідливих організмів
- Практичне завдання з ідентифікації та діагностики карантинних шкідливих організмів за допомогою сучасних методик
- Аналіз кейс-стаді для визначення ефективних заходів контролю та запобігання поширенню шкідників
- Поточне оцінювання практичних навичок під час лабораторних та польових робіт

- Модульний контроль для оцінки засвоєння матеріалу з окремих модулів дисципліни
- Підсумковий іспит або залік для комплексної оцінки знань та вмінь

Методи навчання:

- Лекційно-практичний метод із застосуванням мультимедійних презентацій
- Навчальні польові дослідження та виїзди на аграрні підприємства
- Практичні заняття з ідентифікації та діагностики шкідливих організмів
- Метод кейс-стаді для аналізу ситуацій поширення шкідників
- Дослідницький метод із розробки заходів контролю
- Проєктний метод для розробки комплексних заходів із запобігання поширенню шкідливих організмів
- Самостійна робота з використанням сучасних інформаційних ресурсів та баз даних

Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	**Результати навчання**	**Оцінювання**
Модуль 1. Шкідливі організми рослин. Карантинні комахи		
Лабораторна робота. Вивчення біології та поширення карантинних комах	ПРН 5, ПРН 7. У цьому модулі студенти здобудуть знання про різноманіття карантинних комах, їх біологію, поширення та методи контролю. Навчаться обирати та застосовувати сучасні ефективні заходи захисту рослин від комах-шкідників з урахуванням фітосанітарного стану, прогнозів та екологічної ситуації. Освоять інструменти для прогнозування поширення та ефективного контролю шкідливих комах.	40
Самостійна робота. Аналіз сучасних методів захисту від комах-шкідників		30

Вид навчальної діяльності	**Результати навчання**	**Оцінювання**
Модульна контрольна. Розробка профілю поширення комах у регіоні та рекомендацій щодо захисту		30
Всього за модулем 1		**100**
Модуль 2. Карантинні мікологічні і бактеріальні збудники хвороб рослин		
Лабораторна робота. Виявлення та ідентифікація мікологічних і бактеріальних збудників	ПРН 5, ПРН 7. У цьому модулі студенти ознайомляться з мікологічними та бактеріальними збудниками хвороб рослин, їх біологією, шляхами поширення та сучасними методами контролю. Навчаться застосовувати ефективні засоби захисту та прогнозувати поширення інфекційних хвороб, враховуючи фітосанітарну ситуацію та екологічні фактори.	40
Самостійна робота. Розробка профілактичних заходів проти інфекційних хвороб		30
Модульна контрольна. Оцінка ризиків поширення хвороб та рекомендації щодо профілактики		30
Всього за модулем 2		**100**
Модуль 3. Карантинні вірусні збудники хвороб та нематоди		
Лабораторна робота. Діагностика вірусних інфекцій та нематод	ПРН 5, ПРН 7. Студенти вивчать біологію вірусних збудників та нематод, їх шляхи поширення та сучасні методи контролю. Освоять інструменти для прогнозування поширення та застосування ефективних заходів захисту рослин, враховуючи фітосанітарний стан та екологічну ситуацію.	40
Самостійна робота. Розробка стратегій боротьби з вірусними хворобами та нематодами		30
Модульна контрольна. Прогнозування поширення вірусів і нематод, рекомендації щодо контролю		30

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Всього за модулем 3		**100**
Модуль 4. Карантинні буряни		
Лабораторна робота. Вивчення біології та поширення бур'янів	ПРН 5, ПРН 7. У цьому модулі студенти ознайомляться з особливостями поширення карантинних бур'янів, їх біологією та методами боротьби. Навчаться застосовувати сучасні підходи до контролю бур'янів з урахуванням фітосанітарної ситуації, прогнозів та екологічних аспектів.	40
Самостійна робота. Розробка заходів контролю бур'янів у різних агрокліматичних зонах		30
Модульна контрольна. Оцінка ризиків і розробка рекомендацій щодо боротьби з бур'янами		30
Всього за модулем 4		**100**
Навчальна робота (разом за семестр)		**70**
Підсумковий екзамен		**30**
Разом за курс		**100**

Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамен/залік)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Лабораторні, самостійні та модульні роботи необхідно здавати у заплановані терміни. Перескладання модульних робіт допускається за наявності поважних причин у визначені кафедрою строки.
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування, використання сторонніх матеріалів і несанкціонованих пристроїв під час виконання контрольних робіт, заліку або екзамену заборонено.

Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. Пропуски відпрацьовуються згідно з індивідуальним графіком та правилами кафедри.

Навчально-методичне забезпечення

-електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=486814);

Рекомендовані джерела інформації

1. 1. Сикало О.О., Доля М.М., Чернега Т.О. «Карантинні шкідливі організми». Методичні рекомендації до самостійної роботи. 2021 р.
2. 3. Діагностичні протоколи – Режим доступу: https://www.eppo.int/RESOURCES/eppo_standards/pm7_diagnostics
3. 4. Глобальна база даних карантинних шкідливих організмів // EPPO Global Database/ Режим доступу [https://gd.eppo.int/].
4. 5. ПЕРЕЛІК регульованих шкідливих організмів [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-19#Text
5. 12. МСФЗ № 26. Встановлення зон вільних від плодових мушок (TEPHRITIDAE).
6. 13. МСФЗ № 19. Формування переліків регульованих шкідливих організмів.
7. 14. Карантинні шкідливі організми. Частина 1. Карантині шкідники. Мовчан О.М., Київ, Світ 2002. 288 ст.
8. 15. Карантинні шкідливі організми. Частина 2. Карантині хвороби. Під ред. О.О. Сикало. Сикало О.О., Мовчан О.М., Устінов І.Д. Київ, Світ 2005. 411 ст.
9. Фітосанітарія, контроль у сфері насінництва та розсадництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dpss.gov.ua/fitosanitariya-kontrol-u-sferi-nasinnictva-ta-rozsadnictva
10. ПОРЯДОК офіційного встановлення та/або підтримання статусу місця виробництва або виробничої ділянки, вільних від регульованих шкідливих організмів, позбавлення такого статусу, його поновлення та інші умови офіційного встановлення місця виробництва або виробничої ділянки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE36152.html
11. Стандарти з аналізу фітосанітарного ризику – Режим доступу: https://www.eppo.int/ACTIVITIES/plant_quarantine/pra_activities
12. ФАО – Режим доступу: https://www.ippc.int/ru/publications/76/